

RICARD PÉREZ CASADO

Guerra contra la raó

I Les relacions internacionals, al llarg del temps, s'han fonamentat sobre els interessos i les conviccions. Quan els uns i els altres s'hi avenen, el resultat sol ser estabilitat, confiança i seguretat. El predomini d'un aspecte sobre l'altre, o el que és pitjor, la desaparició de qualsevol d'ambdós genera, per contra, desconfiança, inestabilitat, inseguretat, conflictes més greus dels que solen acompanyar les relacions humanes a tots els nivells.

No sols amb bones idees i generositat s'arreglen les controvèrsies, es posa remei a la catàstrofe d'una guerra per exemple. La doctrina de Woodrow Wilson fou benintencionada després dels

horrors de la I Guerra Mundial. Les conseqüències: els tractats de Versalles, les crisis econòmiques i socials que denuncià Keynes, la declaració Balfour que encara dura, o la creació de les bases del vesper balcànic, que també dura. Els interessos –és més fàcil de comprovar– condueixen directament a la confrontació, tot seguint la vella idea de Hobbes i d'altres quan assignen a les missions de l'estat, de la monarquia absoluta, l'ocupació i exàmplament del territori, l'acumulació del tresor i l'increment dels súbdits a sang i foc, per dir-ho en paraules de l'època.

Reconèixer la doble component de les relacions internacionals és el que permeté a Kant formular la seua idea de *La pau perpètua* (per cert, hi ha una entranyable edició del 1932, a Barcino). Puix que hi ha contradiccions en els interessos, i també en les conviccions i cultura dels humans, posem-hi remei, creem els instruments per encarrilar i, si pot ser, resoldre els conflictes.

Això és el que, després dels horrors més grans de la II Guerra Mundial, acorden els estats vencedors primer, després tots, al sistema de les Nacions Unides. Els estats que, convé no oblidar-ho, encara són els dipositaris de la força i de les relacions internacionals, per més que el desenvolupament més recent haja fet delegar algunes, o part, de les funcions clàssiques.

La Carta de San Francisco, de 26 de juny del 1945, tracta de conciliar els dos aspectes que estem considerant. La immediata divisió del món en dos blocs s'endugué una bona part de les intencions inicials. Magrat tot, al llarg de la guerra freda, del món bipolar, fou possible mantenir un fòrum de debat, i, de vegades, de decisió per assegurar la pau, l'estabilitat, i procurar el benestar de la població del planeta. La cobertura de la descolonització de mitjan segle XX només pot entendre's sota el paraigua del sistema de les Nacions Unides, per exemple. Moltes de les intervencions humanitàries no haurien estat possibles sense l'ONU. I la mediació, o contenció d'alguns conflictes, igualment. La seua debilitat és la dels estats membres, i en especial

“Ja ho advertia Chomsky amb el lúcid ‘El nou ordre mundial (i el vell)’. El que es pretén de nou ordre no deixa de ser el molt vell de la raó de la força i els interessos enfront de la força de la raó i les conviccions. En fer-se antagònics els uns i els altres, el conflicte està servit”

dels qui seuen al Consell de Seguretat, un dels òrgans més rellevants. Els qui seuen de manera permanent i els qui ho fan de manera temporal. Debilitat que fa referència a la capacitat d'imposar les seues resolucions.

II

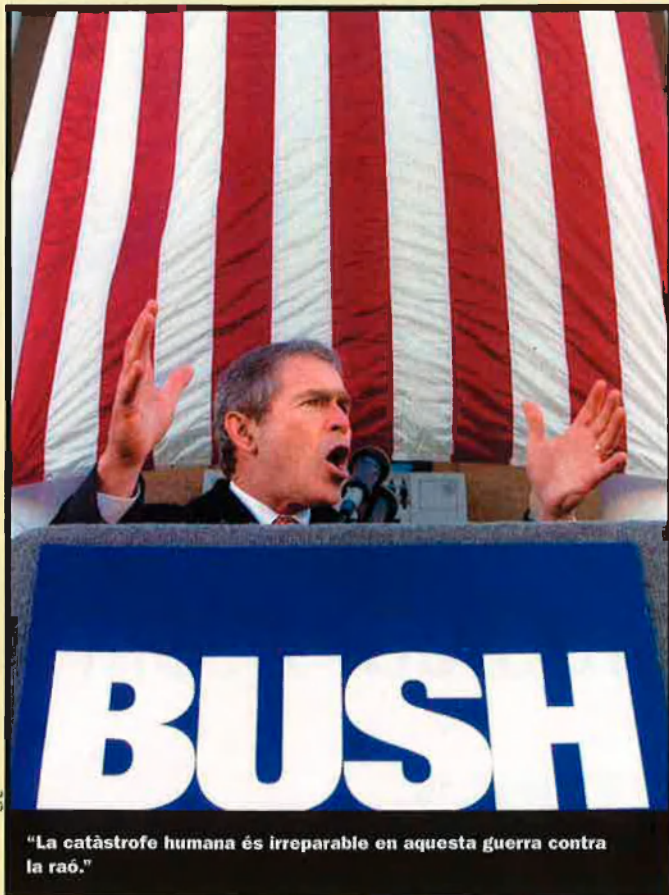
L'escenari canvia la tardor-hivern del 1989. El món bipolar, “Occident”/URSS se'n va en orris. El multilateralisme, les relacions bilaterals que malgrat tot havien estat possibles durant la guerra freda, requereixen una nova perspectiva per a les relacions entre els estats. La descomposició soviètica, diguen el que diguen, no s'havia previst. Ni menys enca-

ra de la manera veloç i total com es va produir.

Els partidaris dels interessos s'afanyen a dissenyar un nou ordre mundial. I una dècada més tard, el que és més dramàtic, posen mans a l'obra. Els partidaris de sostenir –alguna vegada de manera retòrica, tot s'ha de dir– els valors i les conviccions, perden davant la impudícia de la lògica dels interessos. Ja ho advertia Chomsky amb el lúcid *El nou ordre mundial (i el vell)*. Perquè el que es pretén de nou ordre no deixa de ser el molt vell de la raó de la força i els interessos enfront de la força de la raó i les conviccions. En fer-se antagònics els uns i els altres, com advertíem, el conflicte estava servit. Més encara, inevitable. En la mesura que la desaparició d'un poder planetari, o almenys la seua reducció a les fronteres resultants de la desmembració del sistema soviètic, no quedava al món ningú que tinguera la força ni el poder militar i econòmic que no foren els Estats Units.

El disseny de la nova estratègia planetària té referències “intel·lectuals”. Des de Huntington i el seu “xoc de civilitzacions” a les propostes de Cheney, Rumsfeld, Rice o del General Zinni. I sobretot Wolfowitz, l'ideòleg d'una guerra que serà més extensa. I no vénen d'un dia, arranquen, precisament, de la caiguda del Mur de Berlín, d'una banda, i, de l'altra, del model energètic i econòmic que proposen en la dècada dels noranta del segle XX. La proposta de Huntington condueix inevitablement a la confrontació entre el que ell anomena civilitzacions, i especialment en les zones de fractura o contacte. Les “reflexions” de la colla que ara ocupa el poder més reaccionari als EUA, van traduir-ho d'immediat. Calia reordenar el mapa, i també les relacions. Per la força, és clar, de qui la té com mai en la història.

Perquè, al llarg de dècades, altres parts del món que podrien haver-la posseït en raó de la seua capacitat econòmica i humana, havien preferit el benestar de les poblacions a les armes, cas de la Unió Europea, si em passeu la simplificació. Per cert, el gran absent pel que fa a les relacions internacionals i la defensa.

Hem fet referència al model energètic i econòmic. L'opció pels combustibles fòssils, tot i saber-se el seu exhauriment, es basa en la realització de beneficis segurs a curt i mitjà termini. Les energies alternatives, inclòs l'hidrogen de Rifkin, hauran d'esperar: requereixen moltes inversions, no les controlaria espacialment ningú, i els beneficis són a llarg termini. El problema dels combustibles fòssils és la seua concentració en uns pocs espais del món, i no tots a l'abast de la policia pròpia. De fet, constitueixen una arma en mans d'indesitjables o de gents poc de fiar. "Cal desactivar la bomba petrolera saudita", exclama un exdirector de la CIA. I si diu això dels saudites!...

No sols cal controlar els espais de producció, cal controlar tot el recorregut de la producció: gasoductes, oleoductes, refineries, etc., que també, certament són negoci. Com pot resultar bo, per a l'estratègia dels reaccionaris nord-americans, subjectar Europa, controlar-ne l'ampliació a l'Est o evitar una consolidació de l'euro com a moneda de referència internacional.

I és ací on es donen la mà les aportacions intel·lectuals i els grups d'interessos. Reorganitzar el tauler de l'Orient Pròxim, de l'Àsia central, pot fer-se invocant la percepció de perill que suposa un islamisme radicalitzat, amb un fort creixement demogràfic, i sense referències laiques, soterrades amb el fracàs

del kemalisme, del nasserisme o del baasisme. Desvincular de Rússia, alhora, el que foren les repúbliques de l'Àsia soviètica, abans que qualsevol altra "civilització", la xinesa per exemple, hi pense. Descobreixen, de sobte, el règim talibà, les vexacions a les dones afganeses, dibuixen un eix del mal, on només uns pocs dictadors escollits poden ser objecte d'eliminació. I, com diuen ells mateixos, s'hi posen a la feina.

III

Cerquen la cobertura del sistema internacional, de les Nacions Unides. Una resolució del Consell de Seguretat, a l'empara del capítol VII de la Carta, la 1.441. Que en cap cas apel·la a l'ús de la força, que només podrà ser emprada en cas que ho aprecie el mateix Consell. Intent de fer-ne adoptar una de nova, que retiren en comprovar que excepte Bulgària, els Estats Units, el Regne Unit i Espanya, els altres rebutjarien. I decisió unilateral d'emprendre una ofensiva militar contra l'Iraq presa al marge de qualsevol legalitat, a les Açores, tractant de refer, esperpènticament, les conferències de Teheran, Ialta, i ara Potsdam.

Ja tenim els morts, fins i tot els compatriotes que servien informació. I ja tenim més inseguretat, i més morts, a Palestina. Mentre reviscolen els conflictes "menors" com als Balcans o el Kurdistan. I més desconfiança.

A Espanya, de manera vergonyant, Aznar s'apunta a la guerra. Invoca els compromisos internacionals. Per donar suport a la guerra contra l'Iraq cita els convenis amb els Estats Units, l'Aliança Atlàntica i altres. En la Convenció de Viena sobre el dret dels tractats, es diu ben clarament que cap conveni, tractat o acord entre estats pot conduir a la guerra, a l'agressió d'un altre estat, alhora que recorda la vigència de la prohibició de la guerra de la mateixa Carta de les Nacions Unides. Com per cert ho feia de manera explícita la Constitució de la República Espanyola del 1932: Espanya renuncia a la guerra com a instrument de la política internacional (art. 6è).

Els casos de la primera guerra del Golf, a l'empara de les Nacions Unides; de Bòsnia i Kosovo, on l'emergència davant la devastació de persones es contraposa als arguments d'aquests bel·licistes de segona fila. Són un altra història on la consciència internacional, la mateixa doctrina acadèmica, i les gents actuen abans i tot que els governs i les aliances, cal no oblidar-ho.

I pel que fa a nosaltres, ni les conviccions, ni els interessos. Les relacions amb la Unió Europea, amb la Mediterrània i l'Orient Pròxim ens són vitals per a l'economia i la societat, des del comerç a l'energia, des de la cultura al trànsit de gent. La trencadissa trigarà a refer-se, si no es vol acceptar la submissió subalterna en què sembla embarcat el PP i el seu Govern. La catàstrofe humana és irreparable en aquesta guerra contra la Raó.

*Diputat del PSPV-PSOE
al Congrés dels Diputats*